

**ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ”
БЛАГОЕВГРАД**

КАТЕРИНА ИВАНОВА ЖЕГОВА

**ДЪЛГОВО ФИНАНСИРАНЕ НА МЕСТНИТЕ ВЛАСТИ В
СТРАНИТЕ ОТ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ**

АВТОРЕФЕРАТ

*НА ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА
ОБРАЗОВАТЕЛНА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР” ПО
ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ 3.8. ИКОНОМИКА,
ДОКТОРСКА ПРОГРАМА „ФИНАНСИ, ПАРИЧНО
ОБРЪЩЕНИЕ, КРЕДИТ И ЗАСТРАХОВКА”*

НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ:
доц. д-р Десислава Стоилова

Благоевград
2021

Дисертационен труд е структуриран в увод, изложение в три глави, заключение, библиография, резюме на получените резултати с декларация за оригиналност. Общият обем на разработката е 166 страници. В основния текст са включени 43 таблици и 8 графики. Използваната литература обхваща общо 136 източника, от които 29 на български език и 107 са на латиница – *английски и испански езици*.

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Актуалност на изследването

Активността на анализа по проблематиката, свързана със задължията на местните власти, се засилва през последните години. Някои от най-сериозните проблеми на местните власти в страните от ЕС са свързани с високите нива на дълга, тъй като често единственият начин, по който те могат да изпълнят ангажиментите си е чрез заемане на външен ресурс. В процеса на децентрализация е налице тенденция местните власти да получават все повече правомощия, със съответното разширяване на функциите, които изпълняват, и в резултат се наблюдават все по-високи нива на местните разходи.

На национално равнище управниците вземат под внимание проблемите на местните финанси и местното самоуправление, тъй като задължията на много местни власти неизбежно оказва въздействие върху целия публичен сектор, а от там и върху цялата националната икономика.

Началото на финансовата криза, което е последвано от реална икономическа криза, водеща до избухването на балона на пазара на недвижими имоти, дълбоката рецесия и повишаването на безработицата в страните от Европейския съюз доведе до значително утежняване на положението на общините. Кризата доведе до рязък спад в приходите на общините, като същевременно разходите им се увеличават, което принуждава местните власти да намерят нови инструменти за справяне с новите финансови условия.

От теоретична гледна точка, основна причина общините да вземат заеми е желанието им да изграждат инфраструктура, надхвърляща онова, което биха могли да си позволят с текущите приходи. Но, логиката на този стремеж се корени в съществуващата концептуална връзка между инвестициите в градска инфраструктура и местния икономически растеж. Отговорното дългосрочно заемане позволява на местната власт

да предоставя на жителите по-добро публично обслужване и значително по-качествена местна инфраструктура на по-ниска цена.

2. Цел и задачи

Целта на извършените изследвания в дисертационния труд е изучаване и анализ на характера на взаимовръзката между местния дълг (в т.ч. и местния необслужван дълг) и фактори с фундаментален характер, като местните приходи, местните разходи, местното бюджетно салдо, броят на общините, средният брой население в една община, БВП на човек от населението, както и взаимовръзката между местния дълг (в т.ч. и местния необслужван дълг) с фактори, които въздействат върху поведението на местните ръководители, като възможността за обявяване на фалит на община и очакването на спасителна субсидия в случай на прекомерно задлъжняване и проблеми с дълга.

Поставената цел може да бъде изпълнена при решаване на следните оперативни **задачи**:

1. Емпирична оценка на факторите, обуславящи дълга на местните власти страните от Европейския съюз на базата на методологията на корелационния и регресионния анализ;
2. Емпирична оценка на факторите, обуславящи необслужвания местен дълг в страните от Европейския съюз на базата на методологията на корелационния и регресионния анализ;
3. Емпиричен анализ върху връзката на модела на децентрализация и задлъжнялостта на местните власти в страните от Европейския съюз на базата на методологията на корелационния и регресионния анализ;
4. Емпиричен анализ върху връзката на модела на децентрализация и необслужвания местен дълг в страните от Европейския съюз на базата на методологията на корелационния и регресионния анализ.

3. Предмет и обхват на изследването

Предмет на изследване в настоящия дисертационен труд е релацията на местните данъчни приходи, местните разходи, местното

бюджетно салдо, броят на общините и средният брой население в една община с местния дълг/необслужвания местен дълг, както и евентуалната връзка на финансовата децентрализация, възможността за обявяване на фалит и наличието на процедура за спасяване на задлъжнели общини и местния дълг/необслужвания местен дълг в страните от Европейския съюз.

Емпиричният анализ обхваща съвкупността от 28 страни членки на Европейския съюз. Анализираният период обхваща годините от 2013 г. до 2019 г.

4. Методология

Приложената методология обхваща традиционните познавателни методи – индукция, дедукция, сравнение. Количественият анализ е основан на методите на корелационен и регресионен анализ на панелни данни. Статистическите данни, които формират наблюденията на анализ, имат годишна повтаряемост.

5. Защиавана теза

Защитаваната в дисертационния труд **теза**, е че задлъжнялостта на местните власти в страните от Европейския съюз се детерминира както от фактори с фундаментално значение, така и от фактори, които имат чисто поведенчески характер.

II. ОБЕМ И СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационен труд е структуриран в увод, изложение в три глави, заключение, библиография, резюме на получените резултати с декларация за оригиналност. Общият обем на разработката е 166 страници. В основния текст са включени 43 таблици и 8 графики. Използваната литература обхваща общо 136 източника, от които 29 на български език и 107 са на латиница – *английски и испански езици*.

Съдържанието е поднесено както следва:

УВОД

ГЛАВА ПЪРВА. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧЕСКИ АСПЕКТИ

1.1. Теоретични основи на дълговото финансиране на местните власти. Финансова децентрализация и местен дълг

1.1.1. Същност на дълговото финансиране на местните власти

1.1.2. Финансова децентрализация и местен дълг

1.1.3. Видове местен дълг

1.2. Предимства и недостатъци на дълговото финансиране на общинските инвестиции

1.2.1. Предимства на дълговото финансиране

1.2.2. Недостатъци на дълговото финансиране

1.3. Дългови инструменти

1.3.1. Банков кредит

1.3.2. Общински облигации

1.4. Европейско право в областта на местния дълг

1.5. Механизми за ограничаване и контрол на местния дълг

1.6. Емпирични изследвания върху задлъжнялостта на местните власти

1.6.1. Основни емпирични изследвания

1.6.2. Прилагана методология в емпиричните изследвания

1.6.3. Основни променливи за задлъжнялост и фактори, които влияят върху дълга на местните власти

1.6.4. Ограничения и насоки за подобряване на очертаните проблеми на емпиричния анализ

ГЛАВА ВТОРА. ЕМПИРИЧЕН АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО НА ДЪЛГА НА МЕСТНИТЕ ВЛАСТИ В СТРАНИТЕ ОТ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ПРЕЗ ПЕРИОДА 2013 – 2019 Г.

2.1. Дескриптивен анализ на динамиката на дълга на местните власти в страните от Европейския съюз през периода между 2013 г. и 2019 г.

2.2. Аналитична рамка за иконометричен анализ на местния дълг в страните от ЕС

2.3. Методология на емпиричен анализ и данни за местния дълг в страните от ЕС

2.4. Емпирична оценка на факторите, обуславящи дълга на местните власти в ЕС

2.5. Аналитична рамка и методология за емпиричен анализ на необслужвания местен дълг в страните от Европейския съюз

2.6. Емпирична оценка на факторите, обуславящи необслужвания дълг на местните власти в страните от Европейския съюз

2.7. Взаимна връзка между местния дълг и необслужвания местен дълг в страните от Европейския съюз

2.7.1. Методология на емпиричен анализ на релацията на местния дълг и необслужвания местен дълг

2.7.2. Резултати от емпиричния анализ на релацията на местния дълг и необслужвания местен дълг в страните от Европейския съюз

ГЛАВА ТРЕТА. ФИНАНСОВА ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЯ И ЗАДЛЪЖНЯЛОСТ НА МЕСТНИТЕ ВЛАСТИ

3.1. Дескриптивен анализ на модела на финансова децентрализация в страните от Европейския съюз

3.2. Аналитична рамка за анализ на финансовата децентрализация и местния дълг в страните от Европейския съюз

3.3. Методология на емпиричен анализ върху връзката на децентрализацията и задлъжнялостта на местните власти в страните от ЕС

3.4. Емпирична оценка на връзката на децентрализацията и задлъжнялостта на местните власти в страните от ЕС

3.5. Аналитична рамка за анализ на финансовата децентрализация и необслужвания местен дълг в страните от ЕС

3.6. Релация между финансовата децентрализация и необслужвания местен дълг в страните от Европейския съюз

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

РЕЗЮМЕ НА ПОЛУЧЕНИТЕ РЕЗУЛТАТИ

ДЕКЛАРАЦИЯ ЗА ОРИГИНАЛНОСТ

БИБЛИОГРАФИЯ

III. СИНТЕЗИРАНО ИЗЛОЖЕНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

УВОД

В увода е обоснована актуалността на изследвания проблем и са дефинирани целта и задачите, предмета, времевия и териториалния обхват на изследването, методологията на емпиричен анализ, както и защитаваната от автора теза.

ГЛАВА ПЪРВА *ТЕОРЕТИКО - МЕТОДИЧЕСКИ АСПЕКТИ*

В глава първа са разгледани теоретико-методическите аспекти на дълговото финансиране на местните власти в страните от европейския съюз и взаимовръзката между финансова децентрализация и местен дълг. Основните акценти са поставени върху теоретичните основи на дълговото финансиране, теоретичните интерпретации на връзката между местен дълг и финансова децентрализация, видовете дългови инструменти, механизмите за контрол и ограничаване на местния дълг, предимствата и недостатъците на дълговото финансиране, като важно място заема прегледа на основните емпирични изследвания върху задлъжнялостта на местните власти. Цел на автора тук е да очертае мястото на извършените в дисертационния труд емпирични анализи сред съществуващите изследвания по разглежданата проблематика.

При разглеждането на **теоретичните основи на дълговото финансиране**, авторът излага твърдения и коментари относно ролята на дълговото финансиране. Така стига до извода, че дълговото финансиране на местните власти е определящо условие, когато регулярните бюджетни приходи са недостатъчни за финансиране на местните публични дейности. Чрез общинските заеми се покриват временните различия между приходната и разходната част при изпълнението на бюджета, рефинансират се стари задължения, акумулират се средства, когато регулярните бюджетни приходи, са недостатъчни за финансиране на местните публични дейности и финансиране на големи инфраструктурни проекти от местно значение.

В тази глава са проследени и теоретичните интерпретации на **взаимовръзката между местния дълг и финансовата децентрализация**. Учените нямат единно мнение, доколко финансовата децентрализация се отразява положително на нивата на общинския дълг. От една страна, финансовата децентрализация може да осигури финансова стабилност на публичния сектор, като ограничи централните правителства, но от друга - прекомерното заемане от страна на общинските власти може да доведе до неустойчиви местни публични финанси и високи нива на дълга.

Разгледани са също **предимствата и недостатъците на дълговото финансиране**. Авторът разглежда основните предимства на използването на дългово финансиране, а именно: често изтъкваната интергенерационна справедливост; предотвратяване изместването на инвестиционните от социалните разходи в общинския бюджет; възможност за инфраструктурни подобрения и оптимизация на текущия общински бюджет чрез намаляване на оперативните разходи; ускоряване на инвестиционния процес в общината и изграждане на значителна инфраструктура; активно управление на териториалния възпроизводствен процес; улесняване достъпа до структурните фондове на Европейския съюз.

Отрицателните аргументи, касаещи дълговото финансиране на местните власти са следните: нарастването на общинския дълг предполага бъдещо нарастване на данъците за неговото изплащане; създава се опасност от невъзможност за обслужване и управление на дълга; застрашава се националната макроикономическа стабилност, като се създават предпоставки за изместване на частния сектор от кредитния пазар; създава предпоставки за прекомерно разрастване на публичния сектор; труден контрол при изразходването на заемните средства.

Разгледани са основните **инструменти за дългово финансиране** на общинските бюджети, а именно: банкови кредити и облигационни заеми. Авторът стига до извода, че основната разлика между банковия кредит и облигационния заем се явява посредничеството във финансовия сектор. При емисията на облигации има по-голямо оповестяване на информация от банковите кредити. Най-големият пазар на общински облигации е американският, докато европейският е значително по-малък и по-слабо ликвиден.

Направен е преглед на **европейското право в областта на местния дълг**. Основните актове на вторичното право на Европейския съюз в областта на местния дълг са Европейската харта за местното самоуправление, Европейската харта за регионалното самоуправление, Декларацията за регионализма. Актовете от първичното право на Съюза, на които се основават посочените документи са Договор за създаване на Европейската общност и Пакта за стабилност и растеж.

Основните регламенти, определящи процедурите при прекомерен дефицит се съдържат в член 104 от Договора за създаване на Европейската общност и в протокола за тази процедура, приложен към договора и в Пакта за стабилност и растеж. Съгласно член 104 от Договора за ЕО държавите-членки на ЕС са задължени да избягват прекомерния държавен дефицит. Отговорността за наблюдение на развитието на състоянието на бюджета и на запасите от държавен дълг в отделните държави-членки се носи от Европейската комисия. Целите му също така включват идентифициране на груби грешки, които могат да допринесат за бюджетни затруднения, и проверка на спазването на бюджетната дисциплина от държавите-членки.

В първа глава са разгледани механизмите за ограничаване и контрол на местния дълг. Основните механизми, които се прилагат за контролиране на местния дълг са пазарната дисциплина, сътрудничеството между различните нива на публично управление, контролът, базиран на твърди правила и административният контрол.

Видно от направения в дисертационния труд обзор на **основните емпирични изследвания** е, че са анализирани факторите, влияещи върху нивата на държавния дълг. Все още няма голямо количество публикации с анализи върху факторите, определящи общинския дълг. Панелни изследвания върху съвкупности от държави (cross-country studies) практически не съществуват, което създава известни трудности при прегледа на международната литература.

Авторът се позовава на популярните литературни прегледи по анализирана проблематика. Цитиран е прегледът на Гелемън, който резюмира литературата, фокусирана върху различни аспекти на общинския дълг. Цитиран е и трудът на Мария Тереса Балагюр-Кол, Диего Приор и Емили Тортоса-Аусина, който прави подробен преглед на съществуващите доказателства за факторите, влияещи върху размера на местния дълг. От прегледаните от екипа изследвания

правят впечатление няколко основни приноса, а именно по-старите изследвания на Кропф и Уендел, Ашуорт, Бастианс, Боргер и Ванесте, и Бейбър и Гор.

От направения литературен преглед е видно, че няколко значими анализа са посветени на въпроса за общия мониторинг на местните дългове и факторите, влияещи върху нивата на местния дълг. Сред най-значимите изследвания са тези на Кюйът и Шакате, Кабасез, П. Галински, Мариа Тереса Балагюр-Кол, Диего Приор и Емили Тортоса-Аусина, Гелемън, Л. Г. Вейга и Ф. Д. Вейга, Р. Уасмер и Р. Фишер, Леонардо и С. Летейер, Б. Бенито и Ф. Бастида, А. Плеханов и Р. Сингх и др.

Българските автори разглеждат предимствата и недостатъците на дълговото финансиране, видовете дългови инструменти, механизмите за контрол върху местния дълг, управлението му, дълговото финансиране на общините в България.

Разглеждайки **прилаганата методология в емпиричните изследвания**, авторът стига до извода, че учените нямат единно мнение за най-подходящия тип регресия, която да бъде използвана при емпиричните анализи на дълговото финансиране на местните власти. Изборът на конкретен метод следва да бъде определян от целите, поставени в изследването, наличните данни, качеството и особеностите на данните и други обстоятелства. От вида на избрания модел и наличните данни се определя изчислителната процедура за намиране на регресионните коефициенти. Много важен при съставянето на спецификация на регресионния модел е правилния подбор на подходящи за целта променливи. От една страна, важно е каква променлива се възприема като зависима, а от друга независимите променливи, които ще представляват факторите, детерминиращи задлъжнялостта на местните власти.

В първа глава е направен преглед на **основните променливи за задлъжнялост и факторите, които влияят върху дълга на местните власти**. Видно от прегледа е, че в изследванията за дълговото финансиране на местните власти, се включват три общи типа фактори, които могат да повлияят на политиката по управление на общинския дълг, а именно финансови, политически и социални фактори. Някои от тях могат да бъдат контролирани от местните правителства, но други са извън тяхното влияние. Въпреки това, поради нарастващото значение на дълга в много общини по света,

както и поради общото увеличение на задлъжнялостта, е важно да се разбере кои са факторите, оказващи по-силно въздействие върху състоянието на общинските дългове и вероятното им въздействие върху местните политики.

След извършения преглед на теоретичните постановки и резултатите от емпиричните анализи на дълговото финансиране на местните власти в страните от Европейския съюз, авторът посочва какви са **ограниченията и насоките за подобряване на очертаните проблеми на емпиричния анализ**. От направения аналитичен преглед на основните теоретични интерпретации на дълговото финансиране на местните власти става ясно, че емпиричните доказателства относно факторите, които влияят на дълговото финансиране, не са в достатъчна степен убедителни. Проблем е, липсата на много изследвания, касаещи определящите фактори за общинския дълг. Също така даването на препоръки за факторите, влияещи на дълговото финансиране се затруднява поради противоречивите резултати в много от изследванията. Наблюдават се проблеми, свързани с приложение на методологията на емпиричен анализ, при използването на регресия на времеви редове и регресия на панелни данни.

ГЛАВА ВТОРА

ЕМПИРИЧЕН АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО НА ДЪЛГА НА МЕСТНИТЕ ВЛАСТИ В СТРАНИТЕ ОТ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ПРЕЗ ПЕРИОДА 2013 – 2019 Г.

Глава втора е посветена на емпиричния анализ на състоянието на дълга на местните власти в страните от Европейския съюз. За тази цел е специфицирана аналитична рамка за иконометричен анализ на местния дълг и необслужвания местен дълг. На тази основа е приложена количествената методология за емпирична оценка на факторите обуславящи местния дълг и необслужвания местен дълг в страните от Европейския съюз.

Направен е **дескриптивен анализ на динамиката на дълга на местните власти в страните от Европейския съюз през периода между 2013 г. и 2019 г.** Показателите, които формират общата представа за икономическото състояние на страните членки на Европейския съюз за анализирания период са следните: годишна

норма на нарастване на БВП; инвестиции и потребление; инфлация; безработица; дълг на местните власти; необслужван местен дълг; местни данъчни приходи; местни разходи и салдо на местния бюджет. Динамиката и състоянието на тези показатели са анализирани подробно от автора във втората глава на дисертационния труд. По-конкретно изводите, които авторът прави за местния дълг са, че най-голямата част от дълга на местните правителства принадлежи на четири държави: Швеция, Финландия, Франция и Италия. Това са държави в Европейския съюз с многобройно население . Средната стойност на дълга на местните власти общо като процент от БВП за страните членки на Европейския съюз е 3.99%. Най-високата средна стойност на местния дълг като процент от БВП е във Швеция (10.97%), следвана от Финландия (9.18%), Франция (8.81%), Италия (7.91%), Нидерландия (7.83%), Дания (6.87%), Латвия (6.44%), Португалия (5.62%), Белгия (5.55%), Германия (5.19%), Великобритания (4.72%), Австрия (4.19%) и Полша (4.15%). В останалите страни членки на Европейския съюз средните стойности са по-ниски от общата средна стойност на общинския дълг като процент от БВП, като най-ниската средна стойност принадлежи на Малта (0.04%). През анализирания период необслужвания местен дълг като процент от БВП расте в Дания, Германия, Естония, Италия и Полша и намалява в Чехия, Ирландия, Унгария, Нидерландия, Австрия, Словакия и Швеция.

При разработването на **аналитична рамка за емпиричен анализ на местния дълг в страните от ЕС** авторът се позовава на публикациите на два авторски колектива, а именно изследването на Мария Тереса Балагюр-Кол, Диего Приор и Емили Тортоса–Аусина от 2013 г. и изследването на Ървин Бастианс, Бруно де Боргер и Жак Ванест от 2001 г.

В първото изследване основната цел е да се установи до каква степен задлъжнялостта на местните власти произтича от контролируеми фактори, върху които публичните власти могат да окажат влияние, или пък дали размера на местния дълг зависи от други променливи извън контрола на властите. Те са специфицирали модел, в който зависимата променлива е нивото на общинския дълг измерен на база човек от населението (per capita). В анализа са включени три групи обяснителни променливи – финансови, социално-икономически и политически:

$$(1) LD = f(EF, SF, PF)$$

където LD е местния дълг, EF – икономически фактори, които включват нетните спестявания и собствения фискален капацитет на всяка община; SF – социални фактори, които включват броя на населението, нивото на развитие на туризма в общината, дохода на глава от населението; PF – политически фактори, които включват политическа фрагментация и идеология (прогресивна или консервативна). Най-интересният резултат от емпиричните оценки на първия авторски колектив е свързан с различния ефект, който оказва всеки фактор в зависимост от конкретното равнище на задлъжнялост на всяка община.

Във второто изследване е анализирано влиянието на местните приходи и разходи върху равнището на местния дълг. Според емпиричните резултати, разходите, които не са за покриване на дълг, оказват голямо влияние на местния дълг, но не засягат данъчното поведение на местната власт.

Общият извод, който прави авторът е, че макроикономическите променливи са най-подходящи за включване в количествени изследвания на детерминантите на местния дълг. Те имат логическа (концептуална) връзка със степента на задлъжнялост на местните власти.

На основата на аналитичната рамка, базирана на двете изследвания, е построена **методологията на емпиричния анализ и данни за местния дълг в страните от Европейския съюз**. Така спецификацията на множествения регресионен модел придобива следния вид:

$$(2) LD_{it} = c + b_1 LTR_{it} + b_2 LGE_{it} + b_3 LBB_{it} + b_4 NM_{it} + b_5 ANP_{it} + b_6 GDP_{it} + \epsilon_{it}$$

където: с LD_{it} е означен местния дълг за всяка страна и година, с LTR_{it} са означени местните данъчни приходи за всяка страна и година, с LGE_{it} са означени местните разходи за всяка страна и година, с LBB_{it} е означено салдото на местния бюджет за всяка страна и година, с NM_{it} е означен броят на общините за всяка страна и година, с ANP_{it} е означен средният брой население на една община за всяка страна и

година и с $GDP_{i\text{грс}}$ е означен БВП на човек от населението. Случайният компонент в уравнението е означен с ϵ_{it} , който представлява остатъците от девиация на зависимата променлива, които не са обяснени от включените фактори в модела. Параметрите на регресионното уравнение са $c, b_1, b_2, b_3, b_4, b_5, b_6$.

Изчислени са показателите, които характеризират емпиричното разпределение на включените в модела променливи, както и коефициентите на корелация между тях. Приложени са процедурите на теста на Грейнджър за установяване наличието на двупосочни каузални връзки, разширения тест на Дики-Фюлер за единичен корен, и теста на Рамзи за нарушаване на традиционната линейна структура на регресионния модел. Посочените тестове са направени при всички авторови анализи в дисертационния труд.

От получените резултати от **анализа на факторите, обуславящи дълга на местните власти в страните от ЕС** за периода от 2013 г. до 2019 г., става ясно, че приложеният модел за оценяване на фискалния капацитет на местните власти е адекватен на съществуващите в практиката условия. Установено е, че съществува най-силна корелационна зависимост по отношение на местния дълг при следните променливи: местни разходи, местни данъчни приходи и най-слаба – при БВП на човек от населението и среден брой население на община. При регресионния анализ е установена зависимост между местния дълг и местните данъчни приходи при използването на годишни данни, годишни данни с първа разлика и годишни данни с инструментална променлива (двуфазен метод на най-малките квадрати). Съществува регресионна зависимост и между местен дълг и местни разходи при използването на годишни данни и годишни данни с инструментална променлива, която обаче не е валидна за всички модели при използване на годишни данни с първа разлика. Налице е значима регресионна зависимост между местен дълг и брой общини в една държава. Установена е липса на регресионна връзка между местен дълг и следните променливи: местни разходи, салдо на местния бюджет, средно население на община и БВП на човек от населението.

Във втора глава са разработени също **аналитична рамка и методология за емпиричен анализ на необслужвания местен дълг в страните от Европейския съюз**. Аналитичната рамка на местния дълг се различава от тази на необслужвания местен дълг, тъй като

изучаването на необслужвания дълг прелива в областта на банковото дело и качеството на банковите активи. Водейщо значение за необслужваният общински дълг имат икономическите фактори, доколкото свиването на икономическата активност води до намаляване на постъпленията от данъци в местните бюджети.

За емпиричен анализ на детерминантите на необслужвания местен дълг в страните от Европейския съюз е използван същия регресионен модел, както при анализа на местния дълг. Авторът е направил промяна само в лявата страна на регресионното уравнение, като променливата за местен дълг е заменена с променливата за необслужван местен дълг. Регресионното уравнение придобива следния вид:

$$(3) \text{ } NPLD_{it} = c + b_1 LTR_{it} + b_2 LGE_{it} + b_3 LBB_{it} + b_4 NM_{it} + b_5 ANP_{it} + b_6 GDP_{itpc} + \epsilon_{it}$$

където: с $NPLD_{it}$ е означен необслужвания местния дълг за всяка страна и година в милиони национална валута, с LTR_{it} са означени местните данъчни приходи за всяка страна и година, с LGE_{it} са означени местните разходи за всяка страна и година, с LBB_{it} е означено салдото на местния бюджет за всяка страна и година, с NM_{it} е означен броят на общините за всяка страна и година, с ANP_{it} е означен средният брой население на една община за всяка страна и година и с GDP_{itpc} е означен БВП на човек от населението. Случайният компонент в уравнението е означен с ϵ_{it} , който представлява остатъците от девиация на зависимата променлива, които не са обяснени от включените фактори в модела. Параметрите на регресионното уравнение са $c, b_1, b_2, b_3, b_4, b_5, b_6$.

Анализът на **факторите, обуславящи необслужвания дълг на местните власти в страните от Европейския съюз** показва, че приложеният модел е до известна степен адекватен на съществуващите в практиката условия. До голяма степен **лошото качество на изходните** статистически данни води до намаляване на качеството и на получените регресионни резултати. Оценени са ниски стойности на изчислените корелационни коефициенти. Корелацията между местни данъчни приходи и общински разходи е най-висока, а обратна корелационна зависимост има при необслужван местен дълг и местни данъчни приходи, необслужван местен дълг и местни

разходи, необслужван местен дълг и среден брой население на община, необслужван местен дълг и БВП. С резултатите от регресионния анализ не се потвърждават постулатите на теорията и очакванията на конвенционалната икономическа логика за влиянието на местните данъчни приходи върху необслужвания общински дълг и според получените резултати увеличението или намалението на местните данъчни приходи няма да се отрази съществено на дълга. Аналогични са регресионните резултати и при местните разходи. Установена е, слаба регресионната зависимост между местния дълг и салдото на местния бюджет. Неясна е и връзката на местния необслужван дълг с брутният вътрешен продукт на човек от населението. Обобщеният извод от оценките е, че необслужваният дълг се влияе не толкова от фактори с фундаментален характер като финансови и икономически показатели, колкото от технически обстоятелства или външни фактори за системата. Най-правдоподобно тълкуване на резултата е да бъде приет за поведенчески проблем за местните власти отколкото за пряк резултат от финансови и икономически фактори. Ето защо се формира очакване за реализация на феномена „меки бюджетни ограничения“.

Във втора глава е построена и **методология на емпиричния анализ на релацията на местния дълг и необслужвания местен дълг**. Според автора е необходима емпирична оценка, която да покаже дали промените в сумата на необслужваният дълг вървят ръка за ръка с промените в общата сума на местния дълг, както и дали промените в необслужвания местен дълг са пряко следствие от промените в общата сума на местния дълг. В анализа е включен фактора „общински гаранции“. Построен е множествен регресионен модел. Неговата спецификация е както следва:

$$(4) \quad NPLD_{it} = b_0 + b_1 LD_{it} + b_2 GAR_{it} + \varepsilon_{it}$$

където: с $NPLD_{it}$ е означен необслужвания местен дълг за всяка страна и година, с LD_{it} е означен местния дълг за всяка страна и година, с GAR_{it} са означени гаранциите за всяка страна и година. С ε_{it} е означен случайният компонент в уравнението. Параметрите на регресионното уравнение са съответно b_0 , b_1 , b_2 .

От извършения **емпиричен анализ на релацията на местния дълг и необслужвания местен дълг в страните от Европейския**

СЪЮЗ са получени множество свидетелства за характера на взаимовръзката на изследваните фактори. Проверено е допускането дали необслужваният местен дълг варира в синхрон с общата сума на общинския дълг, като очакването за тази връзка, което е формирано на база резултатите от предишните анализи, е, че *динамиката на необслужваният дълг има своя логика и не се влияе непременно от движенията на общата сума на дълга*. Тъй като не се влияе от фундаменталните фактори, които обясняват общата сума на дълга, логично е да се приеме, че необслужваният дълг е резултат от поведенчески проблем на публичния финансов мениджмънт, а не пряк резултат от икономически и финансови фактори. Емпиричното доказателство изцяло подкрепя логиката на тези очаквания. Необслужваният местен дълг е по-силно корелиран с общинските гаранции отколкото с местния дълг. Няма значима регресионна връзка на общата сума на местния дълг с необслужвания местен дълг, нито потвърдена каузана връзка по Грейнджър между тези променливи. Налице е статистически значима позитивна регресионна връзка между общинските гаранции и необслужвания местен дълг. Потвърдена е каузална зависимост в същата посока.

ГЛАВА ТРЕТА

ФИНАНСОВА ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЯ И ЗАДЛЪЖНЯЛОСТ НА МЕСТНИТЕ ВЛАСТИ

В глава трета е направена връзка между финансовата децентрализация и задлъжнялостта на местните власти. Оценено е въздействието на факторите, които характеризират модела на децентрализация върху равнището на дълга и необслужвания местен дълг. В този контекст е тествана хипотезата за „меките“ бюджетни ограничения.

Направен е **дескриптивен анализ на модела на финансова децентрализация в страните от Европейския съюз** през периода между 2013 г. и 2019 г. Разпределението на функциите и разходните отговорности е различно в отделните държави. Затова оказват голямо влияние и размерът на страната и степента на диференциация на отделните юрисдикции. Разпределението на разходните отговорности е различно при страни с обширна териториална площ и разпръснато население и такива, които са с малка площ и гъста населеност.

Проследена е динамиката на показателя *относителен дял на местните разходи от общите бюджетни разходи* в страните членки на ЕС за периода 2013-2019 г. Неговата средна стойност за страните членки през анализирания период е 8.91. Страните с най-високи стойности на показателя са: Швеция, Дания, Финландия и Латвия. В Словения, Испания, Германия и Португалия се наблюдават стойности на показателя, които са близки до средните. В противоположния край на спектъра са с най-ниските стойности са в Естония, Латвия, Кипър, Словакия, Гърция, Ирландия и България. Няма данни каква е стойността на показателя в Малта.

Очевидно тези цифри предполагат, че степента на децентрализация на разходите не се влияе само от институционалната рамка, но и от географския и демографския размер на страната.

При разработването на **аналитична рамка за анализ на финансовата децентрализация и местния дълг в страните от Европейския съюз** авторът се позовава на изследването на Джонатан Родън от 2002 г.

Според него, наличието на значителни вертикални фискални дисбаланси води до липса на фискална дисциплина от местните власти, защото очакват намесата на централното правителство да ги спаси и да покрие дефицитите. Задлъжнялостта на местните власти се разбира като функция на разпределението на управленски и финансови правомощия и ресурси в публичния сектор и в частност – на модела на (финансова) децентрализация.

$$(5) LD = f(FD)$$

Като важен момент е прието разглеждането от Родън на силните и слабите страни на бюджета и различни други мерки за децентрализация. По-конкретно е взета предвид неговата констатация, че освен мерките за фискална автономия, мерките, които обхващат степента на политическа автономия, също следва да бъдат взети предвид при оценката на ефективното ниво на децентрализация.

Вземайки предвид очертаната аналитична рамка за целите на настоящия анализ е построен множествен регресионен модел. Неговата спецификация е както следва:

$$(6) LD_{it} = c + b_1 FD_{it} + b_2 BKR_{it} + b_3 CB_{it} + \varepsilon_{it}$$

където: с LD_{it} е означен местния дълг за всяка страна и година, с FD_{it} е означен относителен дял на местните разходи от общите бюджетни разходи, с CB_{it} – спасителен пакет, т.е. наличие на процедура по оздравяване с отпускане на временен (най-често безлихвен) заем от централното правителство и BKR_{it} – наличие на процедура за обявяване на фалит. Случайният компонент в уравнението е означен с ϵ_{it} . Параметрите на регресионното уравнение са c , b_1 b_2 и b_3 .

От направената **емпирична оценка на връзката на децентрализацията и задлъжнялостта на местните власти в страните от ЕС** се вижда, че приложеният модел е адекватен на съществуващите в практиката условия. Установено е, че най-висока е корелацията между местен дълг и наличието на спасителен пакет в страните от ЕС-28. При регресионния анализ е установена зависимост между местния дълг и относителен дял на местните разходи от общите бюджетни разходи, като значим резултат е регистриран само при използването на годишни данни. Оценка с годишни данни с първа разлика и годишни данни с инструментална променлива показват положителна връзка между тези променливи, но коефициентите не са статистически значими. Трите процедури за оценка показват **липса** на статистически значима връзка между местния дълг и наличието на процедура за обявяване на фалит. Съществува положителна регресионна зависимост между местен дълг и наличието на спасителен пакет за затънали в дългове общини. Връзката е статистически значима при оценките с годишни данни и годишни данни с инструментална променлива. Тези резултати дават основание за потвърждаване на хипотезата за т.нар. меки бюджетни ограничения, т.е. потвърждава се хипотезата, че наличието на спасителна процедура води до по-разхлабена финансова дисциплина в местните власти, което е резултат от поведенческа промяна.

В трета глава е направена **аналитична рамка за анализ на финансовата децентрализация и необслужвания местен дълг в страните от ЕС**. Както беше отбелязано, обобщеният извод от оценките по глава втора е, че необслужваният дълг се влияе не толкова от фактори с фундаментален характер като финансови и икономически показатели, колкото от технически обстоятелства или външни фактори за системата. Най-правдоподобно тълкуване на резултата е да бъде приет за **поведенчески** проблем за местните власти

отколкото пряк резултат от финансови и икономически фактори. Ето защо се формира очакване за реализация на феномена „меки бюджетни ограничения“ и по линия на необслужвания дълг.

Авторът възприема понятието „меки бюджетни ограничения“, въведено от унгарския икономист Януш Корнай и се позовава на публикацията на авторския колектив, воден от посочения икономист (Корнай, Маскин и Роланд), която обобщава петте направления, в които тече изследователската работа по проблемите на меките бюджетни ограничения. Така най-много изследвания се занимават с корпоративната сфера, финансовите посредници, нестопански организации, *местни власти* и цели национални държави, като трите групи инструменти за нарушаване на бюджетната дисциплина на субординираните единици са както следва:

1. фискалните средства – субсидии от държавния бюджет и данъчни отстъпки – опрощавания, редукиции и отсрочване на данъци;
2. кредит при разхлабени условия за организация с финансови затруднения;
3. косвени начини на подкрепа – защита на неконкурентоспособно предприятие чрез административни рестрикции или митнически ставки върху вноса на евтина конкурентна продукция.

Следователно, трупането на дългове в т.ч. и лоши, от страна на местните власти в очакване на спасяване от страна на централното правителство чрез спасителна субсидия може да се разглежда като проява на проблема с меки бюджетни ограничения.

От **релацията между финансовата децентрализация и необслужвания местен дълг в страните от Европейския съюз** е видно, че приложеният модел е адекватен на съществуващите в практиката условия. Установено е, че съществува най-силна корелационна зависимост между необслужван местен дълг и възможност за обявяване на фалит в страните от Европейския съюз (ЕС-28). Най-ниската корелация е между възможност за обявяване на фалит и спасителен пакет. При регресионния анализ е установена позитивна зависимост между необслужвания местен дълг и относителен дял на местните разходи от общите бюджетни разходи, което е близо до конвенционалните очаквания, според които разширяването на разходните отговорности на местните власти ги

заставя да използват по-големи обеми заемни средства, което неминуемо ще увеличи и вероятността за изпадане в невъзможност за обслужване на ползвания заем. Съществува значима позитивна регресионна зависимост и между необслужван местен дълг и правната възможност на общините да обявяват на фалит при използването на годишни данни и годишни данни с инструментална променлива. Установена е също липса на статистически значима регресионна зависимост между необслужвания местен дълг и наличието на процедура за оздравяване на затънали в дългове общини със спасителен пакет при оценки с използване на годишни данни и годишни данни с инструментална променлива.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Огромна част от местните власти са опирали до дългово финансиране при финансови затруднения. Дълговото финансиране помага за преодоляването на времевите разлики при събирането на приходите и извършването на разходите и позволява оптимизиране на бюджетното управление. Чрез него могат да се рефинансират стари задължения, също така се акумулират средства при недостатъчни бюджетни приходи за финансиране на местните публични дейности и големи инфраструктурни проекти от местно значение.

Видни от изложения анализ са основните предимства и недостатъци от използването на дългово финансиране. Ползите от дълговото финансиране са следните: постигане на интергенерационна справедливост; предотвратяване изместването на инвестиционните от социалните разходи в общинския бюджет; възможност за инфраструктурни подобрения и оптимизация на текущия общински бюджет чрез намаляване на оперативните разходи; ускоряване на инвестиционния процес в общината и изграждане на значителна инфраструктура; активно управление на териториалния възпроизводствен процес; улесняване достъпа до структурните фондове на Европейския съюз. От изложените твърдения и коментари стават ясни основните негативни характеристики относно прилагането на дългово финансиране именно: нарастването на общинския дълг предполага бъдещо нарастване на данъците за неговото изплащане; създава се опасност от невъзможност за обслужване и управление на дълга; застрашава се националната

макроикономическа стабилност, като се създават предпоставки за изместване на частния сектор от кредитния пазар; прекомерно разрастване на публичния сектор; труден контрол при изразходването на заемните средства.

В изложения анализ са представени основните инструменти за дългово финансиране на общинските бюджети - банкови кредити и облигационни заеми. Направена е сравнителна характеристика на облигационно и банково кредитиране. Основната разлика между банковия кредит и облигационния заем се явява посредничеството във финансовия сектор. При емисията на облигации има по-голямо оповестяване на информация от банковите кредити. Най-големият пазар на общински облигации е американският, докато европейският е значително по-малък и по-слабо ликвиден.

Видни от направения анализ са основните механизми, които се прилагат за контролиране на местния дълг. Те включват: пазарната дисциплина, сътрудничеството между различните нива на публично управление, контролът, базиран на твърди правила и административният контрол. Мерките за контрол на местния дълг имат много положителни страни като: смекчаване на въздействието на местния дълг върху общия държавен дълг или намаляване на вероятността от фалит и последващите негативни последици.

При прегледа на литературата в областта на дисертационния труд е установено, че са налице редица публикации, анализиращи факторите, които оказват влияние върху задлъжнялостта на местните власти. Някои автори са разгледали по-конкретни въпроси, като например необходимостта да се гарантира балансиран бюджет в дългосрочен план. Други автори изследват слабостта на правителството и динамиката на местния публичен дълг. Българските автори разглеждат предимства и недостатъци на дълговото финансиране, видовете дългови инструменти, механизмите за контрол върху местния дълг, управлението му, дълговото финансиране на общините в България.

От анализа на прилаганата методология при емпиричните изследвания е видно, че анализаторите не са на еднакво мнение относно най-подходящия тип регресия, която да бъде използвана при емпиричните анализи на дълговото финансиране на местните власти. В зависимост от поставените цели, наличните данни, качеството и особеностите на данните и други обстоятелства в изследването би

следвало да се избере конкретен метод. Също така от вида на избора модел и наличните данни се определя изчислителната процедура за намиране на регресионните коефициенти. Важно при съставянето на спецификация на регресионния модел е да се направи правилен подбор на подходящи за целта променливи. От една страна, важно е каква променлива се възприема като зависима, а от друга - независимите променливи, които ще представляват факторите, детерминиращи задлъжнялостта на местните власти.

От направения преглед на основните резултати от емпиричните изследвания става ясно, че в тях се разглеждат три общи типа фактори, които могат да окажат влияние на политиката по управление на общинския дълг, а именно икономически, политически и социални фактори. Част от тях са под контрол на местните правителства, но други са извън тяхното влияние. Въпреки това, поради нарастващото значение на дълга в много общини по света, както и поради общото увеличение на задлъжнялостта, е важно да се разбере кои са факторите, оказващи по-силно въздействие върху състоянието на общинските дългове и вероятното им въздействие върху местните политики.

Видно от направения аналитичен преглед на основните теоретични интерпретации на дълговото финансиране на местните власти е, че емпиричните доказателства относно факторите, които влияят на дълговото финансиране, не са в достатъчна степен убедителни. Трудностите са породени от липсата на много изследвания, касаещи определящите фактори за общинския дълг. Друга спънка са противоречивите резултати в много от изследванията, което затруднява даването на препоръки за факторите, влияещи на дълговото финансиране. Наблюдават се проблеми, свързани с приложение на методологията на емпиричен анализ, при използването на регресия на времеви редове и регресия на панелни данни.

От разгледания анализ на влиянието на финансовата децентрализация върху местния дълг става ясно, че учените нямат единно мнение затова доколко финансовата децентрализация се отразява положително на нивата на общинския дълг. Една от ползите от финансовата децентрализация е, че чрез нея може да се подобри ефективността в публичния сектор, а въвеждането на фискални правила като част от модела на децентрализация създава

предпоставки за финансова стабилност в публичния сектор, като предпазва местните правителства от безотговорна разходна политика. От друга страна, без фискални правила, тя може да окаже отрицателно въздействие - прекомерното заемане от страна на общинските власти може да доведе до неустойчиви местни публични финанси и високи нива на дълга.

От направената емпирична оценка на факторите, обуславящи дълга на местните власти в страните членки на Европейския съюз става ясно, че приложеният модел за оценяване на факторите, обуславящи дълга на местните власти в страните от ЕС е адекватен на съществуващите в практиката условия. Установена е най-силна корелационна зависимост по отношение на местния дълг при следните променливи: общински разходи, общински данъчни приходи и най-слаба – при БВП и среден брой население на община. При регресионния анализ е установена зависимост между местния дълг и местните данъчни приходи при използването на годишни данни, годишни данни с първа разлика и годишни данни с инструментална променлива. Съществува регресионна зависимост и между местен дълг и местни разходи при използването на годишни данни и годишни данни с инструментална променлива, която обаче не е валидна за всички модели при използване на годишни данни с първа разлика. Налице е зависимост между местен дълг и брой общини в една държава. Установена е липса регресионната зависимост между местен дълг и следните променливи: местни разходи, салдо на местния бюджет, средно население на община и БВП на човек от населението.

Видно от направената емпирична оценка на факторите, обуславящи необслужвания дълг на местните власти в страните от Европейския съюз е, че приложеният модел за оценяване на факторите е до известна степен адекватен на съществуващите в практиката условия. Проблем до голяма степен е лошото качество на изходните статистически данни, което води до намаляване на качеството и на получените регресионни резултати. Стойностите на изчислените корелационни коефициенти са ниски. Корелацията между местни данъчни приходи и общински разходи е най-висока, а обратна корелационна зависимост има при необслужван местен дълг и местни приходи, необслужван местен дълг и местни разходи, необслужван местен дълг и среден брой население на община, необслужван местен дълг и БВП. Резултатите от регресионния анализ

не потвърждават конвенционалните очаквания за влиянието на данъчните приходи върху общинския дълг. Така според получените резултати положителните промени в размерите на акумулираните данъчни приходи ще доведе до растеж както на дълга, така и на необслужвания местен дълг. Особеността тук е, че връзката е значима и добре изразена при местния дълг, а изключително слаба и слабо изразена при необслужвания дълг. Сходни са регресионните резултати и при местните разходи, които ясно влияят върху дълга, но регресионната им връзка с необслужвания местен дълг практически отсъства. Регресионната зависимост между местния необслужван дълг и салдото на местния бюджет е слаба и неясна. Неясна е и връзката на местния необслужван дълг с брутния вътрешен продукт на човек от населението. От оценките може да се направи заключение, че необслужваният дълг се влияе не толкова от фактори с фундаментален характер като финансови и икономически показатели, колкото от технически обстоятелства или външни фактори за системата. Най-правдоподобно тълкуване на резултата е да бъде приет за поведенчески проблем за местните власти отколкото пряк резултат от финансови и икономически фактори. Ето защо се формира очакване за реализация на феномена „меки бюджетни ограничения“.

При извършения емпиричен анализ на релацията между необслужвания местен дълг, местния дълг и гаранциите в страните от Европейския съюз е установени, че динамиката на необслужваният местен дълг има своя логика и не се влияе непременно от движенията на общата сума на дълга. Той не се влияе от фундаменталните фактори, които обясняват общата сума на дълга, затова е логично да се приеме, че е резултат от поведенчески проблем на публичния финансов мениджмънт, а не пряк резултат от икономически и финансови фактори. Емпиричното доказателство изцяло подкрепя логиката на тези очаквания. Необслужваният местен дълг е по-силно корелиран с общинските гаранции отколкото с местния дълг. Няма значима регресионна връзка на общата сума на местния дълг с необслужвания местен дълг, нито потвърдена каузана връзка по Грейнджър между тези променливи. Налице е статистически значима позитивна регресионна връзка между общинските гаранции и необслужвания местен дълг. Потвърдена е каузална зависимост в същата посока.

От направената емпирична оценка на връзката на децентрализацията и задължността на местните власти в страните от Европейския съюз се вижда, че приложеният модел за оценяване на факторите, обуславящи дълга на местните власти в страните от Европейския съюз е адекватен на съществуващите в практиката условия. Установената най-силна корелационна зависимост е между местен дълг и спасителен пакет в страните от ЕС-28. Също така е налице регресионна зависимост между местния дълг и относителен дял на местните разходи от общите бюджетни разходи, като значим резултат е регистриран само при използването на годишни данни. При използването на годишни данни с първа разлика и годишни данни с инструментална променлива има положителна връзка между тези променливи, но коефициентите не са статистически значими. Трите процедури за оценка показват липса на статистически значима връзка между местния дълг и наличието на процедура за обявяване на фалит. Съществува положителна регресионна зависимост между местен дълг и наличието на спасителен пакет за затънали в дългове общини. Връзката е статистически значима при оценките с годишни данни и годишни данни с инструментална променлива. Тези резултати дават основание за потвърждаване на хипотезата за т.нар. меки бюджетни ограничения.

Видно от направената емпирична оценка на релацията между финансовата децентрализация и необслужвания местен дълг в страните от Европейския съюз е, че приложеният модел за оценяване на факторите, обуславящи необслужвания дълг на местните власти в страните от Европейския съюз е адекватен на съществуващите в практиката условия. Най-силна е корелационната зависимост между необслужван местен дълг и възможност за обявяване на фалит в страните от Европейския съюз, а най-ниската корелация е между възможност за обявяване на фалит и спасителен пакет. Видна от регресионния анализ е позитивната зависимост между необслужвания местен дълг и относителен дял на местните разходи от общите бюджетни разходи. Това е близо до конвенционалните очаквания, според които разширяването на разходните отговорности на местните власти ги заставя да използват по-големи обеми заемни средства, което неминуемо ще увеличи и вероятността за изпадане в неизпълнение на заем. Регресионната зависимост между необслужван местен дълг и правната възможност на общините да обявяват фалит е

значима и позитивна при използването на годишни данни и годишни данни с инструментална променлива. Установена е също липса на статистически значима регресионна зависимост между необслужвания местен дълг и наличието на процедура за оздравяване на затънали в дългове общини със спасителен пакет при оценки с използване на годишни данни и годишни данни с инструментална променлива.

IV. СПРАВКА ЗА ПРИНОСИТЕ В ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. На основата на конвенционална аналитична рамка е разработен и приложен регресионен модел за оценка на конкретните фактори, обуславящи дълга на местните власти страните от Европейския съюз. Резултатите от изследването върху панел от годишни данни за периода 2013-2019 г. показват, че съществува регресионна зависимост между местен дълг и местни разходи и брой общини в една държава. Установена е липса на регресионната зависимост между местен дълг и салдо на местния бюджет, средно население на община и БВП на човек от населението.

2. Разработеният модел е приложен за анализ на факторите, обуславящи необслужвания местен дълг в страните от Европейския съюз. Като фактори за обяснение на динамиката на местния дълг са възприети: местните данъчни приходи, местните разходи, салдото на местния бюджет, броят на общините, средният брой население на една община и БВП на човек от населението. Резултатите от изследването върху панел от годишни данни за периода 2013-2019 г. показват, че необслужваният дълг се влияе не толкова от фактори с фундаментален характер като финансови и икономически показатели, колкото от технически обстоятелства или външни фактори за системата, т.е. налице е поведенчески проблем за местните власти, което формира очакване за реализация на феномена „меки бюджетни ограничения“.

3. Построен е модел за емпиричния анализ на релацията на местния дълг и необслужвания местен дълг, чиято дясна страна включва местния дълг и общинските гаранции за всяка страна и година. Резултатите от изследването върху панел от годишни данни за периода 2013-2019 г. изцяло подкрепят очакванията за поведенчески проблем. Според оценките, необслужваният местен дълг е по-силно корелиран с общинските гаранции отколкото с местния дълг. Няма значима регресионна връзка на общата сума на местния дълг с необслужвания местен дълг, нито потвърдена каузана връзка по Грейнджър между тези променливи.

4. Извършен е емпиричен анализ върху връзката на модела на децентрализация и задлъжнялостта на местните власти в страните от Европейския съюз. Лявата страна на регресионния модел включва местния дълг/необслужвания местен дълг, а дясната – относителен

дял на местните разходи от общите бюджетни разходи, наличие на процедура по оздравяване с отпускане на временен (най-често безлихвен) заем от централното правителство и наличие на процедура за обявяване на фалит. Установена е позитивна регресионна зависимост между местния дълг/местния необслужван дълг и относителен дял на местните разходи от общите бюджетни разходи в условията на годишни данни. Оценките показват липса на статистически значима връзка между местния дълг и наличието на процедура за обявяване на фалит, както и положителна регресионна зависимост между местен дълг и наличието на спасителен пакет за затънали в дългове общини, което е потвърждаване на хипотезата за т.нар. меки бюджетни ограничения. Налице е значима позитивна регресионна зависимост и между необслужван местен дълг и правната възможност на общините да обявяват на фалит, а също и липса статистически значима регресионна зависимост между необслужвания местен дълг и наличието на процедура за оздравяване на затънали в дългове общини със спасителен пакет.

V. СПИСЪК НА ПУБЛИКАЦИИТЕ

Студии в научни списания

1. Patonov, N., & Zhegova, K., (2019), EU Membership And Foreign Trade Structure: What The Case Of Bulgaria Could Say, Medzinarodne vzťahy (Journal of International Relations), Vol. XVII, Iss., 1, pp. 24-43, Available at: <http://fmv.euba.sk/RePEc/brv/journal/MV2019-1.pdf>

Статии в научни списания

1. Zhegova, K., (2019), Debt financing of local authorities in the EU member countries, Entrepreneurship ISSN: 1314-9598; 2367-7597 Volume: VII, Issue: 1, Year: 2019, pp. 57-63; Available at: <http://ep.swu.bg/index.php/archive/2019/2019-issue-1/157-debt-financing-of-local-authorities-in-the-eu-member-countries>

Публикации от участия в научни конференции

1. Жегова, К. (2018), Основни фактори, влияещи върху задлъжнялостта на местните власти в България. XXVII Международна конференция за млади учени 2018 в Югозападен университет "Неофит Рилски" – Благоевград, Университетски център „Бачиново“, Благоевград
2. Жегова, К. (2018), Фактори, обуславящи задлъжнялостта на местните власти в страните от ЕС. Четиринадесета международна конференция на младите учени на тема „Икономиката на България и Европейския съюз в дигиталния свят“, организирана от Университет за национално и световно стопанство, ISBN: 978-954-8590-68-6, стр. 198-207
3. Жегова, К. (2018), Анализ на връзката между фискалната политика и икономическия растеж в България за периода 1998 – 2015 г. Сборник доклади от международен дискуссионен форум „Образование, наука, иновации“ на тема: Иновации за развитие на висшето образование, София, стр. 181-187
4. Patonov, N., Zhegova, K., Durmishi, A., (2017), Europa's Labour Productivity after the Crisis, Book proceedings of the 6th international

conference “Challenges toward European integration: Economy, Legal and Social Strategies and Models”, Elbasan, Albania, pp.263-276

Съавторство в монографии

1. Патонов, Н., Жегова, К., (2018), Ефекти от фискалната политика в страните от балканския регион през последните три десетилетия, Устойчиво развитие, управление и планиране, ISBN 978-954-00-0181-4, УИ „Неофит Рилски“, Благоевград, стр. 36-42
2. Патонов, Н., Жегова, К., (2021), Бюрократични рискове в публичния сектор: Каква е ситуацията в Европа?, Изд. Авангард-Прима, София.